

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Klaipėda University
Lithuanian Olympic Academy
Gdansk University of Physical Education and Sport
German Sport University Cologne
Національний університет фізичного виховання і спорту України
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського

РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ: НОВІТНІ ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали
Міжнародна онлайн-конференція студентів, аспірантів і молодих
вчених

м. Миколаїв
28-29 жовтня 2022 року

Розвиток фізичної культури та спорту: новітні виклики, проблеми та перспективи: матеріали Міжнародної онлайн-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, 28 жовтня 2022 року. Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2022. 238 с.

У збірнику представлено тези за напрямками роботи конференції: олімпійський рух: спадщина, інновації та перспективи; олімпійський і професійний спорт: актуальні проблеми, перспективи розвитку та взаємодії; фізична активність та фізичне виховання населення різних вікових груп; організаційно-правові, соціально-економічні та культурологічні аспекти розвитку сучасного спорту.

Редакційна колегія:

Адаменко О. О., канд. пед. наук, доцент кафедри ТООПС
Бірюк С. В., канд. наук з фіз. вих. та спорту, доцент кафедри ТООПС
Деркач В. М., канд. наук з фіз. вих. та спорту, доцент кафедри ФВС
Марцінковський І. Б., канд. мед. наук, доцент кафедри ТООПС
Сокол О. В., доцент кафедри ФВС
Савіна О. Ю., канд. техн. наук, доцент кафедри ФВС
Челушкіна М. В., провідний фахівець кафедри ТООПС

Головний редактор:

Кувалдіна О. В., канд. наук з фіз. вих. та спорту, доцент, завідувач кафедри ТООПС

Матеріали надруковані в авторській редакції. За зміст матеріалів і достовірність наведених даних несуть відповідальність автори публікації та їх наукові керівники.

**НІНА ВАСИЛІВНА ПОПОВА – ВИХОВАНКА КИЇВСЬКОГО «СОКОЛА» І
НАЙТИТУЛОВАНІША СПОРТСМЕНКА КИЇВСЬКОЇ ПЕРШОЇ
ВСЕРОСІЙСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ 1913 РОКУ**

Щербакова Є. Є., Марцінковський І. Б.

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна*

Наприкінці XIX – початку XX століть в Україні, розділеній між двох імперій – Російської та Австро-Угорської, як і по всій Європі, відбувалося поступове залучення жінок до спорту. У 1896 р. на Іграх I Олімпіади в Афінах жінки не брали участі в змаганнях. До програми Ігор II Олімпіади в Парижі увійшли змагання жінок з тенісу й гольфу, на Іграх III Олімпіади 1904 року в Сент-Луїсі додали жіночі змагання зі стрільби з лука, на Іграх IV Олімпіади у 1908 р. в Лондоні були включені змагання жінок з тенісу, вітрильного спорту, стрільби з лука і фігурного катання на ковзанах, а на Іграх V Олімпіади у Стокгольмі в 1912 р. жінки виступали у змаганнях з тенісу і вперше включили такі види спорту, як плавання і стрибки у воду. За Російської імперії в Києві відбулася Перша Російська Олімпіада, яка проходила впродовж 20-24 серпня 1913 р. (неофіційні змагання відбувалися до 28 серпня), де вперше у всеросійських змаганнях з легкої атлетики й фехтування взяли участь 12 жінок [1].

Мета дослідження – дослідити та показати початки розвитку і досягнення жінок в українському спорті та доповнити біографії його перших і найтитлованиших представниць.

Методи дослідження: бібліографічний, історичний, системного підходу, аналізу та синтезу.

Результати дослідження. На Першій Російській Олімпіаді виступали спортсмени із Києва, Харкова, Одеси, Катеринослава (нині м. Дніпро), Чернігова, Рівного, Луцька, Кам'янця-Подільська (нині Кам'янця-Подільського), Севастополя, Санкт-Петербурга, Москви, Ростова, Самари, Курська, Новоросійська, Варшави, Риги, Ревеля (сучасний Таллінн, столиця Естонії), Юр'єва (нині м. Тарту в Естонії), Виндави (сучасне м. Вільнюс, столиця Литви), Ковно (тепер м. Каунас у Литві), Тирасполя.

До програми змагань серед жінок входили біг на 60 м і на 100 м, в естафеті 4 по 100 м, штовхання ядра, стрибки у висоту, стрибки у довжину з розбігу та стрибки у довжину з місця. Таким чином, в Олімпіаді в Києві були вперше в олімпійському русі включені змагання з легкої атлетики, оскільки ці види спорту дебютували на міжнародних змаганнях тільки на Іграх IX Олімпіади у 1928 році в Амстердамі. Олімпіада в Києві дала вагомий поштовх для участі жінок в спорті та його розвитку на теренах України й імперії загалом.

У Києві із січня 1913 р. почав виходити журнал «Красота и Сила» (гол. редактори і видавці О. Роханський – №№ 1 – 6, пізніше В. Крамаренко й А. Анохін – від № 7), де вперше з російських імперських спортивних видань вводився розділ,

пов'язаний із фізичним розвитком жінок [2]. Журнал став офіційним інформаційним партнером Олімпіади в Києві.

На Олімпіаді в Києві серед жінок дворазовою чемпіонкою і дворазовою срібною призеркою стала киянка Ніна Попова. Вона перемогла у бігу на 60 м, подолавши цю дистанцію за 9,1 с, й у бігу на 100 м, установивши всеросійський рекорд – 13,1 с, та стала срібною призеркою у стрибках у висоту, подолавши планку 1 м 22 см, і в стрибках у довжину з розбігу, показавши результат 4 м 12 см, цим самим виборовши 4 медалі (дві золоті й дві срібні) [1]. Біографія київської спортсменки Н. Попової дотепер рясніє неточностями і до кінця ще не з'ясована.

Ніна (за деякими джерелами Наталія) Василівна Попова народилася 1893 р. в Києві. Закінчила гімназію. Спорт розпочала займатися з 1909 року в київському клубі «Сокіл».

Українське патріотичне тіловиховне та руханкове товариство «Сокіл» засноване у Галичині, Буковині, пізніше на Волині, Поділлі, Поліссі, Наддніпрянщині й Надчорномор'ї на зразок чеських та польських патріотично-гімнастичних товариств і діяло з 1894 по 1940 рр. Як організація з фізичного виховання, «Сокіл», разом із подібною йому «Січчю», влаштовували масові здвиги спортивного спрямування: місцеві (у вихідні й святкові дні у селах і містечках), окружні (перший у м. Стрий в 1906, в м. Тернополі в 1910 р.), крайові (у Львові в 1911 та 1914 рр.). Із самого початку свого становлення в Україні сокільський рух мав два відділи – чоловічий та жіночий, де жінки брали активну участь у тренувальних заняттях і показових виступах.

Сокільський рух на території Російської імперії став частиною загальноімперського «Сокільського союзу», першим головою якого став член Держдуми III скликання від Подільської губернії О. Гижицький. Осередки «Сокола» в підросійській Україні діяли у Києві, Одесі (з 1907), Катеринославі (тепер м. Дніпро), Харкові (з 1908), Полтаві та Чернігові (з 1909).

Ніну Попову з юнацьких років захоплювала легка атлетика, фехтування і танці. Регулярні тренування дозволили розвинути талант дівчини і досягти значних успіхів на Олімпіаді в Києві. Після Олімпіади вона поступила і навчалася в школі артистки балету, балетмейстера, хореографа і педагога Броніслави Ніжинської (1891–1972). Впродовж року танцювала в Київському театрі опери та балету. Якийсь час викладала гімнастику в Київській торговій школі. Вийшла заміж і разом з чоловіком інженером-мостобудівником поїхала за місцями його служби. На час приходу радянсько-більшовицької влади перебувала на Уралі в Катеринбурзі, де викладала англійську мову в Уральському політехнічному інституті (така була назва вишу з 1925 по 1930 рр.) [3]. У ті роки чимало працівників (ректорів, викладачів) інституту були репресовані. Чи потрапили вони з чоловіком у «чорні» списки каральних служб не встановлено, але подальша доля Н. В. Попової та дата її відходу у засвіти поки що не з'ясовані. Пошук утруднювався тим, що при

шлюбі прізвище спортсменки могло помінятися на чоловіче. Проведене дослідження у «Книга Памяти жертв политических репрессий. Свердловская область» (Екатеринбург, 2001) за ім'ям та по батькові такої особи не виявило.

Висновки:

1. Встановлено, що на теренах України, розділеної між Австро-Угорською та Російською імперіями, участь жінок у спорті розпочався та розвивався завдяки громадським товариствам, у першу чергу «Соколу» й «Січі».

2. Найтитулованішою спортсменкою в Першій Всеросійській Олімпіаді, що проходила в Києві у 1913 році, стала вихованка київського «Сокола» Н. В. Попова, біографія якої ще й дотепер до кінця залишається нез'ясованою.

Список літератури:

1. Бубка С. Н., Булатова М. М. Київ – 1913. Перша Російська Олімпіада. – К.: Олімп. літ., 2013. – 232 с.
2. От редакции // Красота и Сила. 1913. – № 1. – С. 1.
3. Первая чемпионка России // Советский спорт. 1986, 17 сентября. – № 214 (11833). – С. 4.

